

KIRGIZİSTAN DEVRİMLERİNDE SON DURUM

İSLAM HALİDOV*

ÖZ

21. Yy yeni güçler ve yeni ittifaklar göz önünde bulundurulursa Kırgızistan jeopolitik konumu itibariyle hassas bir noktada olduğunu söyleyebiliriz. Ülkenin doğusunda Çin'in olması bölge dışındaki güçlerin ilgisini çekmektir. Bu coğrafyaya 11 Eylül saldırıları sonrası Afganistan'a Batı koalisyon güçleri özellikle ABD yerleşmiştir. Bu çerçevede ise ABD Kırgızistan'ın Manas Havaalanına yerleşmiştir. Bir yandan terörü bahane ederek asıl amacı olan Orta Asya bölgesine yerleşerek Çin'i gözlemlemek ve diğer yandan Rusya'ya gözdağı vermektir. Bu gelişmeleri bir araya getirdiğimizde Kırgızistan da gerçekleşen devrimlerin iç ve dış faktörlerini analiz etmemizde faydalı olacaktır. Kırgızistan doğal kaynak bakımından komşu ülkelere nazaran daha zayıf bir ülke. Ekonomik olarak sıkıntı çeken ülkenin nüfusunun bir kısmı Rusya'da çalışarak memleketine para gönderen diğer yandan ABD'nin kiraladığı üssünden alınan paranın farkında olan ülke konumunda. Biri süper güç diğerleri bölgesel güç Rusya ve Çin'in arasında denge sağlamaya çalışan ülkede siyasi istikrarsızlık devam etmektedir. Bu güçlerden herhangi biri Kırgızistan'ın siyasi gidişatından rahatsız olunca bir müdahalede buldukları açıktır. Son dönemde Almazbek Atanbayev'in gelmesiyle ABD askeri üssününün 2014 yılında kapatma kararı alması Kırgızistan'ın yeni vizyonu yeni ittifakların oluşmasının habercisi olabilir.

Anahtar Kelimeler: Kırgızistan, Renkli Devrim, Askeri Üs

*Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası ilişkiler Bölümü Doktora Öğrencisi,
islam_halidov@hotmail.com

CURRENT SITUATION IN KYRGYZSTAN REVOLUTIONS

ABSTRACT

If new forces and new alliances of 21st Century are taken into consideration, it can be said that Kyrgyzstan is on a critical spot for its geopolitical location. The fact that China is on the east of the state attacks other forces. After September 11 attacks forces of west coalition, especially the USA, settled on Afghanistan which is in this region. As a result, the USA settled on Manas Airport in Kyrgyzstan. Its real aim was to observe China by invading Medieval Asia with the pretext of terror besides intimidating Russia. While concerning all of these events, we should analyze the interior and exterior facts of the revolutions occurring in Kyrgyzstan. Kyrgyzstan is weaker than neighboring countries in terms of natural sources. Some people living in that economically suffering country work in Russia to send money to their country. Also, the USA pays rent for its base. The political inconsistency proceeds on that country which tries to provide a balance between Russia and China which are superior and territorial forces. It is obvious that any of these countries will interfere whenever they are disturbed by the political condition of Kyrgyzstan. The fact that Almazbek Atanbayev recently decided to close the American Military Base in 2014 can be interpreted as the sign of Kyrgyzstan's new vision and new alliances.

Key words: Kyrgyzstan, Color revolution, Military bases.

GİRİŞ

ABD'nin etkinliğini yerleştirme projesi çerçevesinde Doğu Avrupa topraklarında başlatıp, daha sonra eski Sovyet coğrafyası olan Kırgızistan'a sıçratmıştır. Eski SSCB sınırları içinde olan Gürcistan ve Ukrayna'da devrimlerin alevlenmesi daha sonra Orta Asya'nın "en zayıf halkası" olan Kırgızistan'da da sivil devrim girişimi başarıya ulaşmıştır. Kırgızistan'ın 25 Şubat 2005 genel seçimlerin ilk turu yapılmış ve seçimi kazanan Akayev'in istifasını isteyen muhalefet seçimlere hile karıştığını iddia etmiştir. Barışçıl olarak başlayan gösterilere güvenlik güçlerinin müdahalesi sonucu kontrolden çıkan topluluk, hükümet binalarını ve Cumhurbaşkanlığı Sarayını ele geçirdi. Cumhurbaşkanı Aksar Akayev ve ailesi Rusya'ya kaçıışı ile bir döneme damgasını vurmuş, otoriter yönetim sona ermiş oldu. Muhalefetin aday gösterdiği Kurmanbek Bakiyev Cumhurbaşkanı olmuştur. Kırgızistan yönetimi denge politikası uygulamaya çalışırken bazı hassasiyetler konusunda yanlış davranmıştır. Darbenin

dış dinamikleri arasında Bakiyev'in Rusya-Çin-ABD dengesini sağlam kurmaması yatmaktadır. Bakiyev bu güçlerin hepsinden yana görünmeye çalışmıştır. Ülkenin kuzey ve güney arasındaki farklılığı, yolsuzluk, yoksulluk, rüşvet, kötü yönetim ve en önemlisi kabileler arası dengenin korunamamış olması, başlayan yerel bir ayaklanmanın kısa sürede isyana dönüşmesini sağlamıştır. Bakiyev, devrimden önce verdiği vaatleri “unutarak” reformları gerçekleştirmedi ve bir otoriter yönetim sistemi kurmaya girişti. Bakiyev'in devrilmesinin ardından geçici olarak Cumhurbaşkanlığını Roza Otonbayeva üslenmiştir. Kırgızistan 27 Haziran 2010 yılı yapılan referandumla anayasa değişikliğine giderek Başkanlık tipi Cumhuriyetten Parlamenter sisteme geçmiş ve Roza Otonbayeva'nın Cumhurbaşkanlığına devam kararı alınmıştır. Kırgızistan'da 1 Aralık günü gerçek anlamda tarihi sayılabilecek bir görev teslim töreni yaşandı. 30 Ekim 2011'de yapılan başkanlık seçiminin ardından Roza Otunbayeva geçici süreyle yürüttüğü başkanlığı, Almaz Atambayev'e teslim etti. Kırgızistan da 30 Ekim 2011 Pazar günü yapılan Cumhurbaşkanlığı seçiminin galibi %62.52 oy alarak Kırgızistan Sosyal Demokrat Partisi lideri Başbakan Almazbek Atanbayev oldu.

1. Kırgızistan'da Devrimler

Eski SSCB sınırları içinde olan Gürcistan ve Ukrayna'da devrimlerin alevlenmesi daha sonra Orta Asya'nın “en zayıf halkası” olan Kırgızistan'da da sivil devrim girişimi başarıya ulaşmıştır. Literatüre kısaca NGO (Non-governmental organizations) olarak geçen ve Türkçemize STK (Sivil Toplum Kuruluşları) olarak tercüme edilen kuruluşların ve özellikle de Soros tarafından finanse edilen NGO'ların destekleriyle gerçekleştirilen devrimlerin sıradaki adresi Kırgızistan olmuştur. Bir “Toplumsal Mühendislik Projesi” olarak gerçekleştirilen NGO devrimleri belirli bir “şablon” ile gerçekleştirilmektedir. ABD'nin etkinliğini yerleştirme projesi çerçevesinde Doğu Avrupa topraklarında başlatıp, daha sonra eski Sovyet coğrafyası olan Kırgızistan'a sıçratmıştır. Batı medyası Kırgız devrimine önceleri “Lale Devrimi” demeyi tercih etti. Daha sonra Soros'un Kırgızistan'a binlerce metre “sarı bez” gönderdiği yönünde basına haberler sızması üzerine bu defa da Kırgızistan için beklenen devrim “Sarı Devrim” olarak adlandırılmaya başlandı.¹

¹ Sinan OĞAN TÜRK SAM Başkanı, **Kırgızistan**, <http://www.turksam.org/tr/a293.html> (01.06. 2013).

1.1. Askar AKAYEV Dönemi

Aksar Akayev göreve gelmesiyle Kırgız hükümeti, ekonomik reformların yanı sıra sivil toplum gelişmesine önayak olan ve muhalefetin politik faaliyetine imkân veren düzenlemeler getirdi. Kırgızistan Orta Asya'daki otoriter yönetimler arasında “demokrasi adası” olarak nitelendirilmeye başlandı.² Kırgızistan, devamlı gerilimlerle gündeme gelen birçok ülkeden farklı olarak da yer altı ve doğal kaynak yani gaz ya da petrole sahip olmayan bir ülke. Ama belki bunlardan çok daha önemli bir değeri var, ABD, Rusya ve Çin'in etkinlik mücadelesinin kesiştiği yerde ve tam anlamıyla bir cephe ülkesidir ve çok sıkıntılı süreç yaşamaktadır.³

Gürcistan ve Ukrayna'da 2004 sonlarında meydana gelen devrimlerle birlikte benzeri devrimlerin Orta Asya ülkelerinde de görülebileceği şüphesi akla gelen kuşku arasında idi. Bu nedenle Akaev'e, 2004'ün son günlerinde Demokrasi ile ilgili bir toplantıda Kırgızistan'da benzeri devrimlerin yaşanıp yaşanmayacağı sorulduğunda, “Orta Asya'da terörizmin yükselmesinin istikrarsızlığı körükleyeceği ve ülkesinde ciddi radikal güçlerin olmaması nedeniyle bu tür devrimler beklemediğini, böyle bir hareketin ülkeyi istikrarsızlığa sürükleyeceğini söylemekteydi”.⁴

Dünyanın önemli finans yöneticilerinden biri olan ABD'li Soros'un eski Sovyet bölgesinde demokratikleşmenin gerekliliğini savunan açıklamalarından öte, küreselleşme ve açık toplumun yayılmasına katkıda bulunacak ATE ve Soros Vakfı gibi kurumlar oluşturarak, dünyanın her tarafında ABD çıkarlarına hizmet edecek çalışmalarda bulunması, sivil devrimlerin başlamasıyla dikkatleri üzerine çekmiştir. Soros'un yönettiği kurumlar, Avrasya ülkelerinde radyo, kitap, televizyon, fon, burs ve ödüllerle hedef ülke aydınlarını kazanmaya yönelik faaliyetler başlatmıştır. Projeye göre bu çalışmalar “beyinde iktidar kurmak” anlamına geliyordu. Bu çalışmalar sonucu yeni bir aydın tipi ve yeni liderler yaratılmaya çalışılmış, bir yandan uzun süredir yatırım yapılan genç liderleri iktidara taşımanın yolları aranırken, diğer yandan hedef ülkelerin iç dinamikleriyle sürekli oynanmaya başlanmıştır.⁵

² M. Turgut DEMİRPERDE, *Orta Asya ve Kafkasya Güç Politikası*, (Karınca Yayınları, Ankara 2008). s 183-189.

³ İbrahim KARAGÜL, *Kırgızistan'da 'Karşı Devrim', CIA'nın Kadife Devrimi çöktü*, <http://www.haber10.com/makale/19253> (29.08.2012).

⁴ Mesut TAŞTEKİN, *Kırgızistan: Güvenlik Çıkmazında Bir Ülke İktidar-Medya İlişkileri*, s. 7.

⁵ Asim MEMMEDOV, *Gürcistan Ve Kırgızistan'da Yönetim Değişikliğinin Nedenleri Ve Yeni Yönetimlerin Dış Politikaları*, Ankara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Doktora Tezi 2009, s.263-264..

Devrim sürecine aktif bir şekilde katılan ve halkı örgütleme görevini yürüten iki gençlik örgütü Gürcistan ve Ukrayna'daki benzerleri ile aynı özellikleri taşımaktadır. Bunlar “Birge” (Birlikte) ve “Kel-Kel” (Gel-Gel) örgütleridir. Kırgızistan'da Demokrasi ve Sivil Haklar Koalisyonu “Kel Kel” 170 kadar kuruluşu bir araya getirmiştir. 25 Şubat 2005 tarihli Wall Street Journal'da Philip Shiskin şu bilgiyi veriyor: “Kel Kel'in bütçesi 110 bin dolar, Washington merkezli Ulusal Demokrasi Enstitüsü (NDI) mali destek sağlıyor. “Birge” gençlik örgütünün dışında “Aliko”, “Yeni Kırgızistan” ve “Yeni Yüzyıl” gibi yapılanmaların da aralarında bulunduğu çok sayıda üniversite gençlik örgütü faaliyet gösteriyordu. Eylemci gençler, ülkelerinin bağımsızlık sonrası yetişmiş nesilleri olduğu için daha fazla özgürlük, daha fazla refah istiyorlardı. Ebeveynleri gibi komünizm baskısı altında yetişmedikleri için de eylemlere yönelmeleri daha kolay oluyordu.⁶

Bu tür devrimlerin arkasında doksanlı yılların başında Rusya, iki binli yıllarda ise ABD bulunuyordu. ABD Balkanlar, Gürcistan (2003), Ukrayna (2004) ve Kırgızistan'da (2005) Turuncu Devrimlerin arkasındaki güç olarak yer almaktaydı ve bunu saklama gereği duymuyordu. Hatta ABD Başkanı George W. Bush “*Son 18 ay içerisinde Gül Turuncu Mor Lale ve Sedir devrimlerine tanıklık ettik ve bunlar sadece birer başlangıçtır. Bu devrimlerde STK'ların ve ABD hükûmetinin önemli rolleri bulunmaktadır. Yeni dönem savaşları milletleri değil rejimleri hedef alacaktır.*” sözleri ile bu devrimlerle övünmekteydi.⁷

Kırgızistan'ın 25 Şubat 2005 genel seçimlerin ilk turu yapılmış ve seçimi kazanan Akayev'in istifasını isteyen muhalefet seçimlere hile karıştığını iddia etmiştir. İlk turu geçen 32 aday arasına muhalefetten sadece iki aday girebilirken, ikinci turu geçen adaylar arasında muhaliflerin sayısı 5'i bulmamış ve 75 sandalyeli meclise, iktidar partisinden 65 milletvekili seçilirken, muhalefet ancak 6 milletvekili çıkarabilmiştir.⁸ AGİT yetkilileri ve Batı gözlemciler seçim sürecinde adayların katılımının engellenmesi, muhalefetin propaganda imkânının kısıtlanması, medyaya yönelik baskılar, oy satın alması gibi müdahalelerin yanı sıra seçim günü de sandık hilelerine başvurulduğunu açıkladılar.⁹

Parlamento seçimlerinde de sandalyelerin çoğunun hükûmete yakın işadamları ve Akayev'in akrabaları (kızı, oğlu, baldızı) ve yakın çevresi tarafından kazanıldığı ve böylece

⁶ Asim MEMMEDOV, a.g.e. , s.265.

⁷ Sinan OĞAN, a.g.m.

⁸ Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu, **Kırgızistan Ülke Bülteni**, Şubat 2006.

⁹ Giray Saynur BOZKURT, **Gürcistan, Ukrayna ve Kırgızistan'da Kadife Devrimleri**, Karadeniz Araştırmaları Sayı 9 (Bahar 2006), s. 159.

Cumhurbaşkanı'nın seçimlerden daha da güçlenerek çıkması seçimlerin sonuçlanmasından sonra muhalefet yandaşlarının Özgön şehrindeki gösterileri patlak verdi. Özellikle Calalabat ve ülkenin ikinci büyük şehri Oş'da hâkimiyetin muhalefete geçmesi, olayların ciddiyetini göstermekteydi. Muhalefet güneydeki gösterilerin ulaştığı noktadan ve protestolara yönelik hükümetin tavrındaki kararsızlıktan cesaret alarak Bişkek'te de benzeri bir eylem gerçekleştirdi. Barışçıl olarak başlayan gösterilere güvenlik güçlerinin müdahalesi sonucu kontrolden çıkan topluluk, hükümet binalarını ve Cumhurbaşkanlığı Sarayını ele geçirdi. Cumhurbaşkanı Aksar Akayev ve ailesi Rusya'ya kaçışı ile bir döneme damgasını vurmuş, otoriter yönetim sona ermiş oldu. Muhalefetin aday gösterdiği Kurmanbek Bakiyev Cumhurbaşkanı olmuştur.¹⁰ Akayev kendisi kurulan oyun karşısında kan akıtmadan ülkesini terk etmiştir. Rusya'ya yerleşen ve Fizik Profesörü olan Akayev Üniversitede öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

1.2. Kurmanbek BAKİYEV Dönemi

Kırgız devriminde iç dinamikler mi, Yoksa dış dinamikler mi daha etkin? Sorusu ön plana çıkmaya başlamıştır. Öncelikle şunu ifade etmek gerekir ki, önceki devrimde (Kırgızistan'da) ve diğer ülkelerdeki halk hareketlerinde dış dinamikler çok daha fazla ön planda iken bu defaki halk ayaklanmasında iç dinamiklerin daha fazla etkin olduğu düşünülmektedir.¹¹

1.2.1 Dış Faktörler

Kırgızistan yönetimi denge politikası uygulamaya çalışırken bazı hassasiyetler konusunda yanlış davranmıştır. Darbenin dış dinamikleri arasında Bakiyev'in Rusya-Çin-ABD dengesini sağlam kurmaması yatmaktadır. Bakiyev bu güçlerin hepsinden yana görünmeye çalışmıştır.¹²

Bişkek'in, ülke arazisinde 30-40 ABD savaş uçağını ve 4.000 kadar koalisyon askerini içeren bir güç konuşlandırılmasını (İMF aynı dönemde bu ülkeye 90 milyon dolarlık kredi açmıştır.) Kollektif Güvenlik Anlaşması Örgütü (KGAÖ) ve Avrasya Ekonomik Topluluğu

¹⁰ M. Turgut Demirperde, a.g.m, s. 183-189.

¹¹ Sinan OĞAN, a.g.m.

¹² Ali ASKER, **Kırgızistan Yol Ayrımında: Demokrasiye mi, Otoriterizme mi?**, 2023 Aylık Dergi 15 Mayıs 2010 Sayı 109.

zirveleri için Moskova’da bulunan Bakiyev, Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Dmitriy Medvedev ile yaptığı görüşme sonrasında bir açıklama yaparak Manas Üssü’nü kapatacaklarını bildirmiştir. Manas Üssü’nün kapatılması karşılığında bu ülkeye büyük bir ekonomik yardım paketi verilmiştir. Buna göre bu ülkeye 150 milyon dolar hibe yapılmış ve 40 yıl vadeli, düşük faizli 2 milyar dolarlık kredi verilmiştir. Moskova ayrıca Kırgızistan’ın Rusya’ya olan 193 milyon 561 bin dolar borcunun yaklaşık 180 milyon dolarlık kısmını silmiştir.¹³ Bişkek’in, ülke arazisinde 30-40 ABD savaş uçağını ve 4.000 kadar koalisyon askerini içeren bir güç konuşlandırılmasını (İMF aynı dönemde bu ülkeye 90 milyon dolarlık kredi açmıştır).¹⁴ 22 Temmuz 2009 tarihinde Kırgızistan’daki ABD’nin askeri hava üssünün kapatılmayacağı bildirildi. Kırgızistan ve ABD arasında imzalanan anlaşmaya göre, uluslar arası havaalanı “Manas”, bundan sonra Afganistan’daki askerle ve koalisyon güçlerine malzemeler göndermek için “Transit Geçit” olarak kullanılacak. Aynı zamanda bu hava üssü Kırgız yetkilileri tarafından denetlenecektir. İmzalanan anlaşma sadece bir seneliğine geçerli olduğunu bildirildi.¹⁵

ABD tarafından desteklenerek iktidara getirilen Bakiyev, iktidara geldikten kısa bir süre sonra Rusya ve Çin saflarına katılmış, ama son günlerde yeniden ABD ile yakın ilişkiler içerisine girmiştir. Bu yüzden Bakiyev’in Rusya-ABD arasındaki rekabetin kurbanı olduğu söylenmektedir.¹⁶

Kırgızistan’da 7 Nisan’da yaşanan devrim sonrasında Rusya Başbakanı Vladimir Putin’in Kurmanbek Bakiyev ile ilgili olarak yaptığı açıklama son derece önemlidir ve Rusya’nın bu konudaki tutumu hakkında ipuçları vermektedir. Putin özetle şunları söylemiştir: “*Bakiyev iktidarda olduğu sürece önceki Başkan Akayev hakkında yolsuzluk yaptığı, devlet malını çocuklarının ve yakınlarının zimmetine geçirdiği şeklinde suçlamalarda bulunmaktaydı. Ancak iktidar geldikten sonra kendisi eleştirdiği her şeyi fazlasıyla yapmıştır.*”¹⁷

¹³ Кыргызстан: Решение по Манасу озвучено. Последствия неизвестны, <http://www.ferghana.ru/article.php?id=6053>, (11.05.2013).

¹⁴ Murat KALIYEV, *Bağımsızlık Sonrası Kırgızistan-Rusya ilişkileri*, (Tez. 2008), s. 54.

¹⁵ Mihail TİŞENKO, *Baza Prevrashaetsya*, <http://lenta.ru/articles/2009/06/23/stay/> (10.06.2013)

¹⁶ Ali ASKER, a,g,m.

¹⁷ Sinan OĞAN, a,g,m.

1.2.2. İç Faktörler

Soğuk Savaş sonrası, demokrasi tohumlarının en hızlı serpildiği ülke olan Kırgızistan, kitle iletişimi alanında da, diğer bölge ülkelerine göre en hızlı gelişme gösteren ülkelerden birisi olarak kabul edilebilir. Ancak ülkenin kuzey ve güney arasındaki farklılığı, yolsuzluk, yoksulluk, rüşvet, kötü yönetim ve en önemlisi kabileler arası dengenin korunamamış olması, başlayan yerel bir ayaklanmanın kısa sürede isyana dönüşmesini sağlamıştır.¹⁸ Aşiret ve kabile ayrımlarının kalıntıları siyasi bir karakter kazanmış olup, Kırgızistan’da modern siyasi elitin oluşmasında katı bir rol oynamaktadır.¹⁹ Devlet yönetiminde aile ve akrabalık ilişkilerinin öncelikli şart olması, ülkenin kolluk kuvvetleri, ekonomik denetim mekanizmasının önemli makamlarına Bakiyev ailesi ve yakınlarının oturması bir aile diktatörlüğünün meydana gelmesine neden olmuştur. Ayrıca “Lale Devrimi”nin ardından 2005 yılının Akayev iktidarını yıkan ittifak dağıldı ve “devrim”e ihanet edildiğini düşünen politik kadrolar yeni yönetime karşı muhalif safta yer aldılar. Bakiyev, devrimden önce verdiği vaatleri “unutarak” reformları gerçekleştirmedi ve bir otoriter yönetim sistemi kurmaya girişti.²⁰

Eski Başbakan ve Sosyal Demokrat Parti lideri Almazbek Atambayev dahil bütün muhalefet liderlerinin gözaltına alınması krizi daha da önlenemez hale getirdi ve ülkede olağanüstü hal ilan edildi. ABD ve Rus askeri üslerine ev sahipliği yapan Kırgızistan’da beş yıl önceki renkli devrim hareketinin çöktüğünü söylemek mümkündür.²¹

1.3. Roza OTUNBAYEVA Dönemi

Roza OTUNBAYEVA, 40 yıllık siyasi ve diplomatik kariyeri olan aynı zamanda ülkenin en deneyimli politikacılarından biri durumundadır. Kendisi daha önceki devrimlerde başrol oynamış ve birlikte geldiği iktidarlara daha sonra muhalif olmuştur. Halk, eskilerden hiçbir farkı yok diyordu. Bağımsız Kırgızistan’ın ilk Dışişleri Bakanı olan sonraki yıllarda ABD, Kanada, İngiltere ve İrlanda’da Büyükelçi olarak görev yaptı. Bakiyev’in iktidara

¹⁸ Özcan YENİÇERİ, **Kırgızistan’da Devrim’den Devrim’e Giden Süreç**, 2023 Aylık Dergi 15 Mayıs 2010 Sayı 109, S. 12.

¹⁹ Anvarbek MOKEEV, **Kırgızistan’ın Modern Siyasi Elitinin Oluşumunda Bölgecilik ve Aşiretçilik Kalıntılarının Etkisi**, 2023 Aylık Dergi 15 Mayıs 2010 Sayı 109, S. 7.

²⁰ Turgut DEMİRTEPE, **Bişkek’de ‘Devrim’ Sonrası Yeni Güç Odakları**, <http://www.usakgundem.com/yazar/277/biskekde-%E2%80%9Cdevrim%E2%80%9D-sonrasi-yeni-g%C3%BC%C3%A7-odaklari.html>, (08.05.2013)

²¹ Liliya Şurığına, **Kak İskorenit Semeystvennost Vo Vlasti?**, <http://www.stan.tv/news/15593/> (03.06.2013)

geldiği 2005'te onun tarafından Dışişleri Bakanlığına getirildiyse de parlamentodan güvenoyu alamadı. Bazı gözlemciler, Roza'nın güvenoyu alamamasında muhtemel bir rakipten kurtulmak isteyen Bakiyev'in perde arkası girişimlerinin etkili olduğunu düşünüyor. 2006'nın başında muhaliflerin safında yeniden siyasi arenaya döndü. Zamanla, Bakiyev yönetiminin en sert muhalifi oldu, her fırsatta yönetimin yolsuzluklarını ve Bakiyev ailesinin yasadışı işlerini gündeme getirdikçe halkın gözünde büyüdü. Gözlemciler, uluslararası alandaki tecrübesinden dolayı Roza'nın Bakiyev'e nazaran daha tutarlı bir politika izleyeceğini bekleniyordu. Fakat düşündürücü olan her fırsatta Rusya'yı ve Rus askerlerini göreve çağırıyor.²²

Bakiyev'in devrilmesinin ardından geçici olarak Cumhurbaşkanlığını Roza Otonbayeva üslenmiştir. Kırgızistan 27 Haziran 2010 yılı yapılan referandumla anayasa değişikliğine giderek Başkanlık tipi Cumhuriyetten Parlamenter sisteme geçmiş ve Roza Otonbayeva'nın Cumhurbaşkanlığına devam kararı alınmıştır. Kırgızistan Orta Asya da parlamenter sisteme geçen ilk ve tek devlettir. ABD, AB ve BM Kırgızistan'ın parlamenter sisteme geçmesini desteklemişler ve demokratikleşme yolunda büyük bir adım olarak değerlendirmişlerdir. Türkiye, Kırgızistan'ın referandumla kabul edilen yeni anayasasını memnuniyetle karşılamış ve model ülke olmuştur. Kırgızistan'ın parlamenter sisteme geçişini Rusya sıcak karşılamamıştır. Toronto'da gerçekleştirilen G- 20 zirvesinde, Rusya devlet başkanı Dmitri Medvedev; “Ülkede başkanlık sistemi varken bile yönetim istikrarı sağlamada başarılı olamadı. Geçici yönetime destek düşük ve yeterli değil, Parlamenter sistemin Kırgızistan'da nasıl çalışacağını tam olarak anlamış değilim” diyerek tepkisini dile getirmiştir.²³

Parlamenter sisteme uzak olan Kırgızistan demokrasisi iki ay hükümet bunalımı yaşamış, Aralık 2010 da hükümet kurulabilmiş ve başbakanlığa Kırgızistan Sosyal Demokrat partisi lideri Almazbek Atanbayev geçmiştir. Kırgızistan'da 27 Haziran 2010'da yapılan anayasa değişikliği ile Cumhurbaşkanı Roza Otonbayeva'nın görev süresinin 31 Ekim'de dolmasına ve tekrar aday olamayacağına dair hüküm kararlaştırılmıştır.²⁴

²²Fadime DURAN, **Özbek-Kırgız Çatışması Çarşamba**,

<http://www.tuicakademi.org/index.php/kategoriler/kafkaslar/484-ozbek-kirgiz-catismasi>, (16.05.2013.)

²³ Mustafa AYTEKİN, **Bağımsızlığının Fırtınalı 20 Yılında Kırgızistan**, http://www.21yyte.org/tr/yazi6357-Bagimsizliginin_Firtinali_20_Yilinda_Kirgizistan_.html, (17.06.2013.)

²⁴ **Закон О введении в действие Конституции КР и Декрет О Президенте КР на переходный период**, <http://akipress.org/constitution/news:1291/>, (17.05.2013.)

1.3.1. Etnik Problemler

Demografik yapısı itibari ile Kırgızlar çoğunlukta olmakla birlikte, özellikle güneyde Oş, Calalabad, Batken çevreleri yoğun olarak Özbek azınlık ve ayrıca ülkenin değişik bölgelerinde Rus, Uygur, Dungan, Tatar, Tacik, Kore, Kürt ve Ahıska Türkleri gibi sonradan bölgeye göç etmiş halklar da yaşamaktadır. Özbeklerin gerek Kırgızistan'da yaşadıkları bölgenin asli unsuru olarak görmeleri, gerekse de bu bölgenin Özbekistan sınırına yakın bir bölge olması Özbek ve Kırgız halkları ile Özbekistan ve Kırgızistan devletleri arasında zaman zaman gerilimlere yol açmaktadır. Bu gerilimler Kırgızistan'da yaşayan Özbekler ile Kırgızlar arasında daha çok sosyo-ekonomik ve siyasi sorunlardan kaynaklanan bir niteliğe sahiptir ve kısa zamanda etnik kimliğe bürünen sorunlar doğurabilmektedir. Yerel Özbek liderleri, Rusça gibi Özbekçenin de resmi dil statüsüne sahip olması, Özbeklere özerklik verilmesi ve yönetimde Özbeklerin de nüfusları oranınca temsil edilmeleri talebinde bulunmaktadır. Genellikle Özbeklerin şehirli, toprak sahibi ve ticarete etkin olmaları, Kırgızlar - özellikle de Oş ve Celalabad çevresindeki kırsal kesimden gelen Kırgızlar- arasında hoşnutsuzluk yaratmaktadır. Bununla birlikte iktidara sahip olanların güneydeki hassas dengeler konusundaki farklı duyarlılıkları da gerilimin azalmasına, ya da artmasına sebep olmaktadır. Akayev'in etnik dengeleri gözeten politikasının Bakıyev döneminde terk edilmesi etnik gerilimi artırmıştır.²⁵ Akayev'in güzel bir sözü vardı ("Kırgızistan Naş Obşiy Dom" yani Kırgızistan Hepimizin Evidir) buda etnik grupların dışlanmamasına tam tersine sahip çıkılması demektir. Bu dönemde menşei ne olursa olsun herkes istediği yerde çalışabiliyor ve hakkını arayabiliyordu.

7 Nisan günü bir ayaklanma ile iktidarın devrildiği, yerine geçici bir hükümetin kurulduğu Kırgızistan'da, iki ay sonra, daha geniş çaplı şiddet olaylarına sahne oldu. Bir anda patlak veren şiddet olayları, Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından bu yana etnik gruplar arasında çıkan çatışmaların, en şiddetlilerinden biri halini almış durumda. Ancak, bu kez, taraflar, siyasi tutumlardan çok etnik kimlikler üzerinden ayrılıyor. Başkaldırıcıyı takip eden haftalarda da küçük çaplı etnik çatışmalar baş göstermiş, ülkedeki Ahıska Türklerine karşı saldırılar yaşanmıştı. Kırgızistan'daki birliği ve bütünlüğü kesen birden fazla hat var. Ayrıca polis ve ordu gibi kurumların da hükümete tam bir bağlılık sergilememesi de çatışmaların durdurulması önünde engel. Bunun başlıca sebepleri arasında düşük maaş alan memurların

²⁵ Yaşar SARI, "Kırgızistan'da İktidarın El Değiştirmesi: Akayev ve Bakıyev'in Düşüşü", <http://www.usakgundem.com/ftp/article/83.pdf>, (19.05.2013.)

geçimlerini sağlayamayınca rüşvete yönelmesidir bu da kişilerin devlete olan bağlılığını kaybetmesine neden oluyor. Kimi yerlerde, güvenlik güçlerinin olaylara ya seyirci kaldığı ya da silahlı Kırgız çeteleriyle birlikte olaylara katıldıkları iddia ediliyor. Ülkeden ayrılan on binlerce Özbek kökenli Kırgızistan vatandaşı, komşu Özbekistan'a sınırına toplandı. Calalabat'a 3 kilometre olan Özbek sınırı bu insanların ilk sığındığı liman olmuştur. Özbekistan, en azından mülteciler üzerinden, Kırgızistan'daki soruna dâhil olmuş durumda. Kırgızistan'da devrilen hükümetin yerine kurulan geçici yönetimin lideri Roza Otunbayeva, 12 Nisanda gazetecilere yaptığı açıklamada, "*Durumu kontrol altına alabilmemiz için yabancı bir ülkeden asker getirmemiz gerekiyor*" demiştir. Rusya'ya asker için talepte bulduklarını" kaydeden Otunbayeva, Dmitri Medvedev'den asker talebi yapan mektubu imzaladı.²⁶

Geçici Hükümet Başkanı A. Beknazarov Rusya'dan yardım istemenin en akılcı karar olduğunu vurgulamıştır. Rusya şimdilik insani yardım gösterme kararı almıştır. Askeri yardım konusunda Rusya taraftan her hangi bir olumlu açıklama gelmemiştir. Rusya'nın bölgeye asker gönderip göndermeyeceği konusunda çeşitli haberler gelmektedir. Rusya'nın Kırgızistan'daki Kant üssündeki Rus askerlerinin olaya müdahale etmeyeceği, Rusya Başbakanı Vladimir Putin'in Basın Sözcüsü D. Peskov "Rusya'nın Kırgızistan'da asayişli korumak için asker göndermeyeceğini" açıklamıştır.²⁷ Fakat daha sonra Rusya Silahlı Kuvvetleri 150 kişilik askeri ekibi Rus Üssünde bulunan askerlerin ailelerini korumak amacıyla gönderdiklerini açıklamıştır.²⁸

1.4. Almazbek ATANBAYEV

Kırgızistan da 30 Ekim 2011 Pazar günü yapılan Cumhurbaşkanlığı seçiminin galibi Kırgızistan Sosyal Demokrat Partisi lideri Başbakan Almazbek Atanbayev oldu. Kırgızistan Cumhurbaşkanlığı süreci 83 adayla başlamıştı fakat cumhurbaşkanı olabilmek için Kırgızca, okuma, yazma, konuşma sınavına tabi tutulan adayların bir kısmı yeterli başarıyı gösterememesi nedeniyle elenmiştir. Cumhurbaşkanlığı seçimine 16 aday katılmıştır. Kırgızistan Merkez Seçim Komisyonu (MSK) Başkanı Tuýgunalı Abdraimov, 3 milyon 326 bin 66 seçmenin, 1 milyon 858 bin 632 kişinin yani %60,27'sinin oyunu kullandığını

²⁶ Fadime DURAN, a.g.m.

²⁷ Ali ASKER, **Kırgızistan'da İç Savaş**, http://www.21yyte.org/tr/yazi4678-KIRGIZISTANDA_IC_SAVAS__Guncellendi_12062010_saat_2000.html, (21.06.2013.)

²⁸ В Киргизию переброшен усиленный батальон российских десантников, <http://www.newsru.com/world/13jun2010/usil.html>, (05. 05.2013.)

bildirmiştir. Seçime katılan adaylardan Almazbek Atambayev %62.52 oy alarak Cumhurbaşkanı seçildi.²⁹

Aktif Dış Politika Vizyonu

Kırgızistan'da 1 Aralık günü gerçek anlamda tarihi sayılabilecek bir görev teslim töreni yaşandı. 30 Ekim 2011'de yapılan başkanlık seçiminin ardından Roza Otunbayeva geçici süreyle yürüttüğü başkanlığı, Almaz Atambayev'e teslim etti. Törene dış ülkelere devlet başkanları ve temsilciler de katıldı. Konuşmasında dış politikaya da yer veren Cumhurbaşkanı Almaz Atambayev Rusya'yı stratejik ortak olarak nitelendirdi. Kırgızistan Cumhurbaşkanı Almaz Atambayev'in görevini resmen devraldığı törene en üst düzeyde katılım sağlan ülke Türkiye'ydi. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, beklendiği gibi Türkiye'den bir heyet eşliğinde Kırgızistan'a gitti ve ülkede gerçekleşen dönüşüm sürecinin başarıyla tamamlanmasını Türkiye'nin memnuniyetle karşıladığını vurguladı. Bu ziyaretinde Cumhurbaşkanı Gül, Türk halkının da Kırgızistan'ın demokrasi ve kalkınma mücadelesinde daima yanında olduğunu vurgulayarak iki ülke arasındaki dayanışmanın süreceği mesajını vermişti. Devir teslim töreninin ardından Atambayev'in ilk dış ziyaretini Moskova'ya yapacağı bölgeden gelen haberler arasındaydı. Ancak beklenenin aksine, Atambayev, bugün Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün daveti üzerine ilk yurt dışı ziyaretini Moskova'ya değil Ankara'ya gerçekleştirdi.³⁰

Ziyarete “Türkiye ve Kırgızistan İlişkilerinde Yeni Tarihî Aşamaya İlişkin 20. Yıl Dönümü Ortak Bildirisi”, “Türkiye ile Kırgızistan Arasında 2012–2013 Yılları İş Birliği Planı” ile “Adli Yardımlaşma Anlaşması Onay Belgeleri” imzalandı. Türkiye, Kırgızlar için gökyüzünde uzakta parlayan bir yıldızdır. Gökyüzü kapalı olsa bile bulutların arkasında bir yıldızın parladığını biliyoruz, bu yıldız kardeşimiz, arkadaşımız Türkiye'dir” diye belirtti.³¹

²⁹ Kırgızistan Merkez Seçim Komisyonu (ЦИК), **Постановление ЦИК КР "Об определении результатов выборов Президента Кыргызской Республики 30 октября 2011 года"**
http://www.shailoo.gov.kg/index.php?module=content&page=Ob_opredelenii_rezultatov_vyborov_Prezidenta_Kyrgyzskoy_Respubliki_30_oktyabrya_2011_goda_2011jyldyn_30oktyabrynda_Kyrgyz_Respublikasynyn_Prezidentin_shayloonun_jyyntyktaryn_anyktoo_jonyndo&pagelang=ru, 01.05.2013.

³⁰ Gülay MUTLU, **Atambayev'in İlk Ziyareti Ankara'ya**,
<http://www.usakundem.com/yazar/2343/atambayev%E2%80%99in-%C4%B0lk-ziyareti-ankara%E2%80%99ya.html>, (06.06.2013.)

³¹ **Kırgızistan Cumhurbaşkanı Almazbek Atambayev'in Türkiye Ziyareti**,
<http://www.turkkon.org/icerik.php?no=107>, 14.06.2013.

Kuvvetli bir Türk Birliği Çağrısı

12 Ocak 2013 TBBM Genel Kurulunda Kırgızistan Cumhurbaşkanı Almazbek Atambayev, "Ulu Türk kağanlığını kuramamız bile en azından kuvvetli bir Türk birliğini yapmalıyız. Ancak bunun için sadece Türkiye'nin değil, diğer Türk Cumhuriyetlerinin de sağlam ve ayakta durması lazım." dedi.³² ATANBAYEV bu çıkışından sonra bölgeye ilgi gösteren aktörlerin gündemine oturmuştur. Bu açıklamalar iki ülke arasında siyasi ve ekonomik iyi ilişkilerin daha üst seviyesine çıkacağına işaretleridir. Bu ziyaretin ardından TAKM kuruldu.

Avrasya Askeri Statülü Kolluk Kuvvetleri Teşkilatı (TAKM)

Türk Dünyası'nın işbirliği arayışları devam etmektedir. Daha önce Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan tarafından oluşturulan 'Türk Dili Konuşan Ülkeler Konseyi'nin ardından bu kez işbirliği askeri platforma taşınmış ve ortak bir askeri güç arayışına gidilmiştir. Bu doğrultuda 25 Ocak 2013 günü Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de Türkiye, Azerbaycan, Kırgızistan ve Moğolistan'ın katılımıyla "Avrasya Askeri Statülü Kolluk Kuvvetleri Teşkilatı" kısa adıyla 'TAKM' hayata geçirilmiştir.³³

Kırgızistan Ekonomi Bakanı Temir Sariyev, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın ziyaretinin anlamına değindi. Sariyev, Türkiye ile ticaret hacminin mevcut 230 milyon dolardan 1 milyar dolara kadar ulaşmasının amaçlandığını, Türk yatırımcıların bunun için büyük çaba sarf edeceğine inandığını belirterek Başbakan Erdoğan, Bişkek temaslarında iki ülke arasındaki yatırım alanlarını genişletmek, ticari hacmi büyütme ve turizm alanında işbirliği yapılması konularında anlaşmalara imza atıldığını vurguladı.³⁴ Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın resmi ziyareti ile eş zamanlı olarak, Türkiye İşadamları ve Sanayicileri Konfederasyonu (TUSKON) ve Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) işbirliğiyle 9-10 Nisan 2013 tarihlerinde, Kırgızistan Ticaret ve Müteahhitlik Heyeti programa Türkiye'den 100

³² Habertürk, <http://www.haberturk.com/gundem/haber/705448-genel-kurulda-turk-birligi-cagrisi>, (19.06.2013.)

³³ Alaz KUSEYRİ, **TAKM'a Rusya da girmek ister**, <http://www.aksam.com.tr/guncel/takma-rusya-da-girmek-ister/haber-163119>, (20.06.2013.)

³⁴ Murat Hayati, **Erdoğan'ın ziyareti Kırgızistan'ı umutlandırdı**, <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=256006>, (20.06.2013.)

şirket iştirak etti. İki ülke Ekonomi bakanları ve Başbakanlarının konuşma yaptığı “ Kırgızistan – Türkiye iş forumu ” programına Türk ve Kırgız toplam 400 işadama katıldı.³⁵

Kırgızistan-Türkiye Arasında Vizeler Kalktı

Başbakan Erdoğan'ın Kırgızistan ziyaretinde iki kardeş ülke arasındaki vize sorununu çözdüler. Erdoğan şunları kaydetti: "Artık iki ülke arasında vizesiz seyahat edebileceksiniz. Bu tabii bir güvenin ifadesidir. Avrupa Birliği içerisinde Schengen denilen bir uygulama var. Onlar bunu orada uyguluyorsa biz de Orta Asya'da kalkıp kardeş ülkeler olarak aramızda bunu uygularız.³⁶ Yaklaşık 1,5 ay sonra "Türkiye ile Kırgızistan arasında sınırlı olan 30 gün, 90 gün gibi süreler kaldırılmış oluyor. Böylece gerek Kırgızistan vatandaşları gerekse de Türk vatandaşları istediği zaman pasaportuyla beraber vizesiz seyahatini yapabilecek".³⁷ Atanbayev Kırgızistan-Türkiye ilişkilerin gelişmesinin perde arkasında Türkiye'ye olan sevgi ve güveni yatmaktadır diyebiliriz. Atanbayev'in aktif dış politika izlemesi Rusya-Kırgızistan ilişkilerine de yansdı.

Atatürk Türk Dili Ödülü Verilmesi

Türkçe Olimpiyatlarını organize eden Uluslararası Türkçe Derneği(TÜRKÇEDER), uluslar arası barışa ve Türk dili, kültürü ve sanatına verdiği hizmetlerden dolayı Kırgızistan Cumhurbaşkanı Almazbek Atambayev'i Atatürk Türk Dili Ödülü'ne layık gördü. Atambayev'e ödülünü Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'i ziyaret eden TBMM Başkanvekili Prof. Dr. Mehmet Sağlam ve beraberindeki heyet Devlet Konuk Evi'nde takdim etti. Sağlam, Kırgızistan ile Türkiye arasındaki ilişkilerin ele alındığı görüşmenin sonunda Cumhurbaşkanı Atambayev'e Atatürk Türk Dili Ödülü'nü takdim etti.³⁸

İlk günlerinde mesaisinin büyük bölümünü Kırgızistan'ın jeopolitik dengelerine vurgu yaparak ve bu sayede çok yönlü bir dış politik eğilim izleyeceğinin sinyallerini vermeye ayırmıştır. Zira önemli jeopolitik konumu üzerinden dış politikasını şekillendirmeye çalışan

³⁵ TUSKON <http://www.tuskon.org/?p=content&gl=faaliyetler&cl=faaliyet&i=676>, (22.06.2013.)

³⁶ Kırgızistan ile vizeler kalkıyor,

<http://www.dunya.com/kirgizistan-ile-vizeler-kalkiyor-113194h.htm>, (22.06.2013.)

³⁷ Dünya Gazetesi, **Kırgızistan'la vizeler tamamen kalktı,**

<http://www.dunya.com/kirgizistanla-vizeler-tamamen-kalkti-120483h.htm>, (24.06.2013.)

³⁸ Aydın Pazarıcı, **TÜRKÇEDER'den Atambayev'e Atatürk Türk Dili Ödülü,**

[http://www.cihan.com.tr/news/TURKCEDER-den-Atambayev-e-Ataturk-Turk-Dili-Odulu-CHMTA3NTUwMy80;jsessionid=UJzmoeI16-OQUIB9ShkHEbqI.undefined,\(08.07.2013.\)](http://www.cihan.com.tr/news/TURKCEDER-den-Atambayev-e-Ataturk-Turk-Dili-Odulu-CHMTA3NTUwMy80;jsessionid=UJzmoeI16-OQUIB9ShkHEbqI.undefined,(08.07.2013.))

Kırgızistan için hayati önem sahip olan dış dengelerin başlıca aktörü olan Rusya Federasyonu, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Çin açısından düzenlenmesi ülke için büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda, en önemli göstergelerin başında gelen askeri üsler konusunda sert mesajlar veren Atambayev, Moskova'nın Kant üssü için 4 yıldır kira ödemediğini ve ABD'nin Manas üssünün 2014 yılından sonra boşaltılmasını savunduğunu beyan etmiştir. Bu açıklamaları ile askeri üs kartını görevi devraldığı isimlerin hepsinden daha iyi kullanacağına benzeyen Atambayev bu anlamda Kırgızistan üzerinde etkin olmak isteyen güçlere önemli bir mesaj vermiştir. Askeri üslerin varlığına dair olumsuz bir yaklaşım ortaya koyarken aynı zamanda söz konusu devletlere stratejik işbirliğinin devam edeceği kapsamında da mesajlar vermiştir.³⁹

Rus Askeri Üssü Arttı

Rusya, Kırgızistan'daki üsleri için 2007 yılındaki Anlaşma uyarınca, Ödemenin bir kısmı Kırgız askeri uzmanlarının eğitimi sağlanarak, yapıyordu. Ancak, Kırgızistan Hükümeti, 2014 yılından itibaren, Ödemenin nakit olarak yapılmasını istedi. Kırgızistan, Rusya ile İşbirliğinin kendileri için Yararlı olduğunu, farkındadır. Kırgızistan'da dört Rus askeri üssünün Faaliyetleri sürmektedir. Kırgızistan Hükümeti'nin Aldığı kararla, Kant hava Üssü Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü (KGAÖ) çerçevesinde çalışacak ve 2017 yılından itibaren 15 yıl boyunca ücretsiz olarak kullanılacaktır. Rusya, Kırgızistan'da bulunan diğer merkezleri için 4,5 milyon dolar kira bedeli ödeyecektir. Bunlar, Isık-Göl'de Deniz askeri eğitim merkezi ve torpido gelişim merkezi, Balıkçı Şehrine yakın alandaki sismik gözlemevi, Celalabad'da nükleer test gözlemevi ve Karabalta'daki Deniz Kuvvetleri iletişim merkezidir.⁴⁰

Hükümeti Devirme girişimi

3 Ekim 2012 tarihinde muhalefet kanadında olan Ata-Curt partisinin başkanı Kamçibek Taşiyev ve parti yönetiminden Sadır Caparov, Kırgızistan'ın altın rezervini işleyen

³⁹ Sinan OĞAN, **Kırgızistan Cumhurbaşkanı'nın Türkiye Ziyareti ve Türk-Kırgız İlişkileri**, <http://www.turksam.org/tr/a2574.html>, (25.06.2013.)

⁴⁰ Евгений Денисенко, **Совет Федерации ратифицировал соглашение о российской военной базе в Кыргызстане**, http://www.vb.kg/doc/226478_sovet_federacii_ratificiroval_soglashenie_o_rossiyskoy_voennoy_baze_v_kyrgyzstane.html, (24.06.2013.)

“Kumtor”u devletleştirmemesini protesto etmek için Başkent Bişkek’in Ala-Too meydanında miting düzenlemişlerdir. Fakat mitingin asıl amacı daha sonradan belli olmuştur. Protestocuların bir kısmı Ala-Too meydanından yön değiştirerek Parlamento’yu ele geçirme girişiminde bululdular fakat güvenlik güçleri uzaklaştırmayı başarmışlardır. Hükümeti devirme girişimi başarısız olmuş ve parti yetkililerinde Kamçibek Taşiyev ve Sadır Caparov istihbarat birimi tarafından gözaltına alınmıştır.⁴¹

31 Mayıs 2013 tarihinde gözaltın alınan Ata-Curt partisinin başkanı Kamçibek Taşiyev taraftarları ülkenin Anayasasına itibar etmeden Calalabad valisine müdahale ederek sözde kendi istedikleri vali Medet Usenov’u göreve getirdiler. 1 Haziran akşamı istihbarat birimi tarafından Medet Usenovu gözaltına almıştır.⁴² Bu olaylar üzerine Taşiyev taraftarları ülkenin stratejik yolu olan Bişkek-Oş yolunu kapattılar. Bu olayları organize eden Taşiyev’in akrabaları ve yakınları olmuştur ve Taşiyev’i bırakma şartıyla tüm protesto ve yol kesme olayların son bulacağını bildirmişlerdir. Bu talepler doğrultusunda hükümet gözaltına alınan Ata-Curt Partisi lideri Kamçibek Taşiyev’i ve diğer milletvekillerini serbest bırakmıştır.⁴³ Bu girişimle hükümet büyük oyunu engellenmiştir.

SONUÇ

Kırgızistan’ın denge politikası izlemesi için öncelikle ekonominin düzelmesi ve askeriyenin güçlendirilmesi şarttır. Kırgızistan aynı anda dünyanın süper güçleri olan ABD ve Rusya’nın askeri üssünü kendi topraklarında bulduran belki dünyanın tek ülkesidir. Diğer taraftan da ülke içindeki milliyetçi söylemlerin artması ve aşırı milliyetçilik üzerinden siyasetin yapılmaya çalışılması içindeki çözümlere neden olmuştur. Fakat son dönemlerde Atanbayev’in aktif dış politika izlemesi ve ülke içinde sosyal, ekonomik ve insan hakları konusuna el atması olumlu gelişmelerdir. Atanbayev bir nevi Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev gibi çok yönlü siyaset izlemeye başlamıştır. Ne olursa olsun Orta Asya’daki dengeyi göz önünde bulundurması şarttır.

⁴¹ Александра Ли, **Лидеры «Ата-Журта» Ташиев и Жапаров задержаны за попытку «незаконного захвата власти»**, <http://kloop.kg/blog/2012/10/04/lidery-ata-zhurta-tashiev-i-zhparov-zaderzhany-za-popytku-pezakonno-zahvata-vlasti/>, (25.06.2013.)

⁴² Екатерина Иващенко, **Кыргызстан: Кто такой «самопровозглашенный губернатор» Медер Усенов?**, <http://www.fergananews.com/articles/7748>, (25.06.2013)

⁴³ А.Травников, **Кыргызстан: Ташиев на воле. На горизонте – роспуск парламента?**, <http://www.fergananews.com/articles/7768>, (25.06.2013.)

KAYNAKÇA

- Ali ASKER, **Kırgızistan Yol Ayrımında: Demokrasiye mi, Otoriterizme mi?**, 2023 Aylık Dergi 15 Mayıs 2010 Sayı 109.
- Ali ASKER, **Kırgızistan'da İç Savaş**, http://www.21yyte.org/tr/yazi4678-KIRGIZISTANDA_IC_SAVAS_Guncellendi_12062010_saat_2000.html, (21.06.2013.)
- Anvarbek MOKEEV, **Kırgızistan'ın Modern Siyasi Elitinin Oluşumunda Bölgecilik ve Aşiretçilik Kalıntılarının Etkisi**, 2023 Aylık Dergi 15 Mayıs 2010 Sayı 109, S. 7.
- Asim MEMMEDOV, **Gürcistan Ve Kırgızistan'da Yönetim Değişikliğinin Nedenleri Ve Yeni Yönetimlerin Dış Politikaları**, Ankara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Doktora Tezi 2009, s.263-264..
- Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu, **Kırgızistan Ülke Bülteni**, Şubat 2006.
- Fadime DURAN, **Özbek-Kırgız Çatışması Çarşamba**, <http://www.tuicakademi.org/index.php/kategoriler/kafkaslar/484-ozbek-kirgiz-catismasi>, (16.05.2013.)
- Gülay MUTLU, **Atambayev'in İlk Ziyareti Ankara'ya**, <http://www.usakgundem.com/yazar/2343/atambayev%E2%80%99in-%C4%B0lk-ziyareti-ankara%E2%80%99ya.html>, (06.06.2013.)
- Giray Saynur BOZKURT, **Gürcistan, Ukrayna ve Kırgızistan'da Kadife Devrimleri**, Karadeniz Araştırmaları Sayı 9 (Bahar 2006), s. 159.
- İbrahim KARAGÜL, **Kırgızistan'da 'Karşı Devrim', CIA'nın Kadife Devrimi çöktü**, <http://www.haber10.com/makale/19253> (29.08.2012).
- **Kırgızistan Cumhurbaşkanı Almazbek Atambayev'in Türkiye Ziyareti**, <http://www.turkkon.org/icerik.php?no=107> (14.06.2013).
- Liliya Şurıgina, **Kak İskorenit Semeystvennost Vo Vlasti?**, <http://www.stan.tv/news/15593/> (03.06.2013)
- Mihail TİŞENKO, **Baza Prevrşaetsya**, <http://lenta.ru/articles/2009/06/23/stay/> (10.06.2013)
- Mesut TAŞTEKİN, **Kırgızistan: Güvenlik Çıkmazında Bir Ülke İktidar-Medya İlişkileri**, s. 7.

- Murat KALIYEV, **Bağımsızlık Sonrası Kırgızistan-Rusya ilişkileri**, (Tez. 2008), s. 54.
- Murat HAYATİ, **Erdoğan'ın ziyareti Kırgızistan'ı umutlandırdı**, <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=256006>, (20.06.2013.)
- Mustafa AYTEKİN, **Bağımsızlığının Fırtınalı 20 Yılında Kırgızistan**, <http://www.21yyte.org/tr/yazi6357->
<http://www.21yyte.org/tr/yazi6357->
[Bagimsizliginin Firtinali 20 Yilinda Kirgizistan .html](http://www.21yyte.org/tr/yazi6357-), (17.06.2013.)
- Özcan YENİÇERİ, **Kırgızistan'da Devrim'den Devrim'e Giden Süreç**, 2023 Aylık Dergi 15 Mayıs 2010 Sayı 109, S. 12.
- Sinan OĞAN, **Kırgızistan Cumhurbaşkanı'nın Türkiye Ziyareti ve Türk-Kırgız İlişkileri**, <http://www.turksam.org/tr/a2574.html>, (25.06.2013.)
- Sinan OĞAN, **Kırgızistan**, <http://www.turksam.org/tr/a293.html> (01.06. 2013).
- Turgut DEMİRPERDE, **Orta Asya ve Kafkasya Güç Politikası**, (Karınca Yayınları, Ankara 2008). s 183-189.
- Turgut DEMİRTEPE, **Bişkek'de 'Devrim' Sonrası Yeni Güç Odakları**, <http://www.usakgundem.com/yazar/277/biskekde-%E2%80%9Cdevrim%E2%80%9D-sonrasi-yeni-g%C3%BC%BC%A7-odaklari.html>, (08.05.2013)
- TUSKON <http://www.tuskon.org/?p=content&gl=faaliyetler&cl=faaliyet&i=676>, (22.06.2013.)
- Yaşar SARI, **“Kırgızistan'da İktidarın El Değiştirmesi: Akayev ve Bakiyev'in Düşüşü”**, <http://www.usakgundem.com/ftp/article/83.pdf>, (19.05.2013.)

Gazeteler:

- Alaz KUSEYRİ, **TAKM'a Rusya da girmek ister**, <http://www.aksam.com.tr/guncel/takma-rusya-da-girmek-ister/haber-163119>, (20.06.2013.)
- Aydın PAZARCI, **TÜRKÇEDER'den Atambayev'e Atatürk Türk Dili Ödülü**, <http://www.cihan.com.tr/news/TURKCEDER-den-Atambayev-e-Ataturk-Turk-Dili-Odulu-CHMTA3NTUwMy80;jsessionid=UJzmoeI16-OQUIB9ShkHEbqI.undefined>, (08.07.2013.)
- Dünya Gazetesi, **Kırgızistan'la vizeler tamamen kalktı**, <http://www.dunya.com/kirgizistanla-vizeler-tamamen-kalkti-120483h.htm>, (24.06.2013.)

- **Habertürk**, <http://www.haberturk.com/gundem/haber/705448-genel-kurulda-turk-birligi-cagrisi>, (19.06.2013.)
- Kırgızistan Merkez Seçim Komisyonu (ЦИК), **Постановление ЦИК КР "Об определении результатов выборов Президента Кыргызской Республики 30 октября 2011 года"**
- http://www.shailoo.gov.kg/index.php?module=content&page=Ob_opredelenii_rezultatov_vyborov_Prezidenta_Kyrgyzskoy_Respubliki_30_oktyabrya_2011_goda_2011jyldyn_30oktyabrynda_Kyrgyz_Respublikasynyn_Prezidentin_shayloonus_jyyntyktaryn_anyaktoo_jonyndo&pagelang=ru, 01.05.2013.
- Александра ЛИ, **Лидеры «Ата-Журта» Ташиев и Жапаров задержаны за попытку «незаконного захвата власти»**, <http://kloop.kg/blog/2012/10/04/lidery-ata-zhurta-tashiev-i-zhaporov-zaderzhany-za-popy-tku-nezakonnogo-zahvata-vlasti/>, (25.06.2013.)
- А.ТРАВНИКОВ, **Кыргызстан: Ташиев на воле. На горизонте – роспуск парламента?**, <http://www.fergananews.com/articles/7768>, (25.06.2013.)
- Евгений Денисенко, **Совет Федерации ратифицировал соглашение о российской военной базе в Кыргызстане**,
- http://www.vb.kg/doc/226478_sovet_federacii_ratificiroval_soglashenie_o_rossiyskoy_voennoy_baze_v_kyrgyzstane.html, (24.06.2013.)
- Екатерина Иващенко, **Кыргызстан: Кто такой «самопровозглашенный губернатор» Медер Усенов?**, <http://www.fergananews.com/articles/7748>, (25.06.2013)
- **В Киргизию переброшен усиленный батальон российских десантников**, <http://www.newsru.com/world/13jun2010/usil.html>, (05.05.2013.)
- **Закон О введении в действие Конституции КР и Декрет О Президенте КР на переходный период**, <http://akipress.org/constitution/news:1291/>, (17.05.2013.)
- **Кыргызстан: Решение по Манасу озвучено. Последствия неизвестны**, <http://www.ferghana.ru/article.php?id=6053>, (11.05.2013).